

УДК 339: 338.40: 330

Лепкий М.І., к.г.н., доцент

Луцький національний технічний університет

РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА СТРУКТУРНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНО-ТУРИСТИЧНОГО ГОСПОДАРСТВА

В статті висвітлені інституційно-організаційні умови модернізації регіональної політики, яка має відбуватись на засадах домінування підходу, що передбачає врахування ендегенних регіональних і місцевих чинників розвитку територій шляхом забезпечення ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Визначено основні напрями регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства. Проаналізована нормативно-правова база регіональної політики рекреаційно-туристичного господарства.

Ключові слова: регіон, рекреаційно-туристичне господарство, регіональна політика, структурна модернізація, планування.

Лепкий М.І.

РЕГИОНАЛЬНАЯ ПОЛИТИКА СТРУКТУРНОЙ МОДЕРНИЗАЦИИ РЕКРЕАЦИОННО-ТУРИСТИЧЕСКИХ ХОЗЯЙСТВА

В статье освещены институционально-организационные условия модернизации региональной политики, которая должна происходить на основе доминирования подхода, который предполагает учет эндогенных региональных и местных факторов развития территорий путем обеспечения эффективного местного самоуправления и территориальной организации власти. Определены основные направления региональной политики структурной модернизации рекреационно-туристического хозяйства. Проанализирована нормативно-правовая база региональной политики рекреационно-туристического хозяйства.

Ключевые слова: регион, рекреационно-туристическое хозяйство, региональная политика, структурная модернизация, планирование.

Lepkiy M.I.

REGIONAL POLICY OF STRUCTURAL MODERNIZATION OF RECREATIONAL AND TOURIST AGRICULTURE

The article outlines the institutional and organizational conditions for the modernization of regional policy, which should take place on the basis of the domination of an approach that takes into account the endogenous regional and local factors of the development of territories by ensuring effective local self-government and territorial organization of power. The main directions of the regional policy of structural modernization of recreation and tourism economy are determined. The normative and legal base of the regional policy of recreation and tourism economy is analyzed.

Key words: region, recreation and tourism economy, regional policy, structural modernization, planning.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Розвиток рекреаційно-туристичного господарства у регіонах України гальмується недосконалістю нормативно-правової бази, інформаційної та економічної підтримки суб'єктів рекреаційно-туристичної діяльності, недостатньою ефективністю механізмів державного регулювання туристичної галузі в регіонах країни.

Для підвищення ефективності діяльності рекреаційно-туристичного господарства у регіонах потрібно проводити якісну регіональну політику, створювати умови для підвищення рівня життя населення в регіонах за рахунок надходжень до місцевих бюджетів від рекреаційно-туристичних послуг регіону.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Дослідженням проблеми формування регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства започатковані в роботах таких провідних

учених, як А.С. Близнюк, І.В. Безуглого, В.М. Дмитренка, В.С. Кравціва, Р.Б. Кожухівської, М.П. Мальської, Д.М. Стеченко, Т.І. Ткаченко, Л.М. Чепурди та інших. На сьогоднішній день не існує єдиної наукової роботи, у якій би комплексно були представлені всі аспекти регіональної політики рекреаційно-туристичного господарства України, висвітлено перспективи підвищення його конкурентоспроможності. Це свідчить про доцільність та актуальність дослідження даної теми у статті

Цілі статті. Метою статті є виявлення основних напрямків регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства та аналіз регіонального планування розвитку рекреаційно-туристичного господарства.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Рекреаційно-туристичне господарство є специфічним і досить складним об'єктом господарювання. Як показує практика багатьох закордонних держав, максимальне використання наявного ресурсного потенціалу регіонів країни і розвиток на його базі рекреаційно-туристичного господарства є одним з найважливіших засобів підвищення економічного добробуту регіонів. У цей час рекреація і туризм розглядаються як специфічний сектор національної економіки, як невід'ємна складова соціально-економічної політики регіонів. Так, у рамках чинного законодавства рекреаційно-туристичне господарство має право самостійно здійснювати заходи відносно розвідки, обліку, раціонального використання і охорони рекреаційно-туристичних об'єктів на території своєї діяльності. При цьому рекреаційно-туристичне господарство разом із природоохоронними органами вживає заходи по відшкодуванню екологічної шкоди й усуненню наслідків своєї діяльності.

Держава, здійснюючи регіональну політику, сприяє формуванню сприятливого для господарської діяльності середовища в регіоні. Сьогодні в кожному регіоні України є серйозні проблеми, викликані сформованою в попередній період недосконалою структурою виробництва і, відповідно, нераціональним використанням ресурсного потенціалу, відсутністю ринкової інфраструктури тощо. Це зумовлює потребу в модернізації рекреаційно-туристичного господарства на рівні регіону на основі ефективної регіональної політики [2].

Говорячи про змістовне наповнення українських реформ у сфері модернізації регіональної політики, слід визнати, що першочерговим кроком має стати затвердження Закону України «Про засади державної регіональної політики» у доопрацьованій редакції проекту закону та інших нормативно-законодавчих актів, що регламентують розвиток місцевого самоврядування та територіальної організації влади в умовах перенесення на регіональний і локальний рівень владних повноважень і ресурсів для їх виконання. Думки науковців і практиків щодо цього є одноставними.

Модернізація регіональної політики лежить в площині галузево-секторальних, територіально-просторових та інституційних реформ, які реалізуватимуться на державному, регіональному та місцевому рівнях. Загалом, осучаснення регіональної політики має відбуватись на засадах домінування підходу, що передбачає врахування ендогенних регіональних і місцевих чинників розвитку територій шляхом забезпечення ефективного місцевого самоврядування та територіальної організації влади. Для цього необхідним є виконання кількох інституційно-організаційних умов:

- створення децентралізованої моделі організації влади, спроможної ефективно впливати на процеси соціально-економічного і культурного розвитку територій і забезпечувати надання управлінських послуг населенню на рівні європейських стандартів;

- досягнення оптимального співвідношення питомої ваги державно-урядових і регіонально-суспільних впливів;

- забезпечення узгодження інтересів регіону і низових територіально-адміністративних утворень.

- залучення в регіональний менеджмент інструментів корпоративного управління, підвищенні рівня публічності прийняття управлінських рішень.

Нові європейські інституційні механізми регіонального розвитку повинні забезпечити формування відповідного інституційного середовища регіонального розвитку. Це середовище повинно сприяти демонополізації влади, що є головним складовим елементом у подоланні культури економічної корупції, неформальні інститути якої сформувалися в регіонах України протягом останніх десятиліть [5].

Загалом, створення належних умов для модернізації регіональної політики та вирішення проблем територіального розвитку передбачає проведення комплексу різнопланових організаційно-економічних заходів на рівні державних, регіональних та місцевих органів влади, результатом реалізації яких стане вирішення ряду проблем у багатьох напрямках

Територіальні диспропорції в соціально-економічному розвитку регіонів характерні для багатьох територій країни. Вони виявляються на всіх рівнях світового господарства – від локального до глобального – і впливають на рекреаційно-туристичний, економічний, соціальний, екологічний клімат. У зв'язку з цим пошук шляхів мінімізації негативних наслідків територіальних нерівномірностей розвитку, розробка ефективної регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства займає одне з основних завдань.

Зважаючи на зазначене, нами запропоновано основні напрями регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства (рис. 1).

Рис. 1. Основні напрями регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства

Так, концепція регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства повинна містити такі складові її науково-методичного забезпечення: наукову концепцію модернізації рекреаційно-туристичного господарства на перспективу, в основу якої закладено систему пріоритетів розвитку досліджуваного господарства і регіональної політики щодо нього в регіоні; основні напрями регіональної політики, умови, що забезпечують реалізацію концепції.

Нормативно-правовою базою регіональної політики є: Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році», яким визначено стратегічне завдання щодо вироблення та реалізації такої моделі взаємовідносин з регіонами й управління ними, яка б відповідала принципам регіональної політики Європейського Союзу; Закон України «Про засади державної регіональної політики» та «Державна стратегія регіонального розвитку України на період до 2020 року», де викладені основні принципи і завдання державної регіональної політики, а також напрями і механізми її реалізації; Бюджетний Кодекс України, який визначає нову систему міжбюджетних відносин на основі подальшої децентралізації функцій і повноважень між різними рівнями органів влади та наближення суспільних послуг до місця безпосереднього проживання населення, посилення ролі місцевого самоврядування шляхом запровадження стабільної та прозорої системи взаємовідносин між державним та місцевими бюджетами; Розпорядження Кабінету Міністрів України № 297-р «Про затвердження плану заходів на 2018 рік щодо реалізації Національної стратегії сприяння розвитку громадянського суспільства в Україні на 2016-2020 роки», яке визначає створення сприятливих умов для формування та розвитку інститутів громадянського суспільства, сприяння участі громадськості у формуванні та реалізації державної, регіональної політики, вирішенні питань місцевого значення, стимулювання участі інститутів громадянського суспільства в соціально-економічному розвитку України, створення сприятливих умов для міжсекторальної співпраці; Закон України «Про засади державної регіональної політики» закладає фундамент для нового законодавства про регіональний розвиток в Україні, яке базується на кращих європейських практиках, та дає підстави для перегляду на його основі усього масиву законодавства, що в тій чи іншій мірі має відношення до реалізації державної регіональної політики; Закони України «Про місцеве самоврядування в Україні» та «Про місцеві державні адміністрації», що визначають основні повноваження і функції місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування.

Таким чином, регіональна політика, зважаючи на мету нашого дослідження, спрямована на збалансування умов діяльності туристичних регіонів та їх результатів, підвищення ефективності використання сукупності регіональних рекреаційно-туристичних ресурсів та умов, а також і можливостей створення умов для підвищення ефективності діяльності суб'єктів рекреаційно-туристичного господарства окремих регіонів.

Регіональна політика структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства містить низку взаємопов'язаних елементів: економічну, соціальну, науково-технічну, екологічну, демографічну, гуманітарну і національну політику [3].

Реалізація Концепції регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства вимагає розуміння сутності та форм регіонального економічного розвитку, який розглядається як органічне поєднання та взаємозв'язок функціонально-просторових та галузево-регіональних блоків розвитку туристичних територій.

На нашу думку, найвищим ступенем економічного розвитку регіональної політики є регіональне планування розвитку рекреаційно-туристичного господарства.

Планування включає аналіз, прогнозування соціально-економічного розвитку регіонів, визначення раціонального варіанта розвитку рекреаційно-туристичного господарства, розробку і реалізацію заходів на досягнення визначених цілей. Кінцевим продуктом планування є план – документ, в якому визначено систему взаємоузгоджених завдань, об'єднаних спільною метою, визначеними термінами, методами і послідовністю досягнень. Основними формами планування є директивна, структурна, індикативна, програмна, стратегічна форма.

Регіональне планування перебуває у тісному зв'язку з бюджетною політикою. В основі бюджетів завжди лежить план чи прогноз розвитку регіону, в тому числі туристичного. Тому, важливим документом, що визначає основи розвитку рекреаційно-туристичного господарства і напрями використання фінансових ресурсів на зазначений розвиток на місцевому рівні є програма розвитку регіону [1].

У програмі мають бути відображені: 1) комплексний аналіз розвитку регіону за попередній і поточний роки та характеристика головних проблем розвитку рекреаційно-туристичної сфери; 2) стан використання природно-ресурсного, рекреаційно-туристичного, соціального та науково-технічного потенціалу, екологічна ситуація регіону; 3) шляхи розв'язання основних проблем розвитку рекреаційно-туристичного господарства; 4) цілі та пріоритети в наступному періоді; 5) система заходів органів місцевого самоврядування щодо реалізації регіональної політики; 6) основні показники розвитку рекреаційно-туристичного господарства; 7) дані про отримання та використання доходів від розвитку рекреаційно-туристичного господарства; 8) аналіз можливих ризиків і небезпек. Крім того, розробка регіональних планів (прогнозів) є умовою для отримання коштів із державного бюджету.

Прогнозування – це перша стадія планування, яка науково аргументує ймовірні тенденції і напрями стратегічного розвитку, а прогноз містить загальні контури визначених цілей і інструментів їх досягнення. В проектах довгострокових і середньострокових прогнозів і програм повинні відображатися питання вдосконалення регіональної економічної політики, у тому числі можливі зміни економічного механізму регіональних відносин (міжбюджетні відносини, питання управління власністю і використання рекреаційно-туристичних ресурсів тощо).

Бюджетне регулювання виступає складовою бюджетного прогнозування і регламентує міжбюджетні відносини. Бюджетне прогнозування є важливим інструментом управління фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування, оскільки: пов'язує регіональну політику і місцевий бюджет для досягнення довгострокових планів, поліпшує ефективність використання фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування; дозволяє визначити альтернативні шляхи розв'язання зазначених проблем; удосконалює процес формування місцевих бюджетів; дозволяє реально оцінити бюджетну ситуацію і прийняти відповідні рішення; сприяє відкритості та прозорості у прийнятті рішень [6].

Важливим інструментом реалізації планових цілей, який дозволяє державі орієнтувати економіку через регулярний і комплексний вплив на її структуру відповідно до варіанта соціально-економічного розвитку в межах ринкового механізму є економічне програмування. Програма характеризується чітко визначеними системою заходів та завдань на досягнення намічених у плані цілей, узгоджених за термінами реалізації та складом виконавців і має на меті розв'язання важливих проблем та можливостей розвитку регіону.

Висновки. Отже, аналіз регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства дозволив запропонувати основні напрями регіональної політики структурної модернізації рекреаційно-туристичного господарства. Так, концепція регіональної політики повинна містити такі складові її

науково-методичного забезпечення: наукову концепцію модернізації рекреаційно-туристичного господарства на перспективу, в основу якої закладено систему пріоритетів розвитку досліджуваного господарства і регіональної політики щодо нього в регіоні; основні напрями регіональної політики, умови, що забезпечують реалізацію концепції.

Регіональна політика, зважаючи на мету нашого дослідження, спрямована на збалансування умов діяльності туристичних регіонів та їх результатів, підвищення ефективності використання сукупності регіональних рекреаційно-туристичних ресурсів та умов, а також і можливостей створення умов для підвищення ефективності діяльності суб'єктів рекреаційно-туристичного господарства окремих регіонів.

Список використаних джерел:

1. Державна регіональна політика України: особливості та стратегічні пріоритети: панорама політологічних студій: Науковий вісник рівненського державного гуманітарного університету Випуск 9, 2012 Монографія / за ред. З. С. Варналія. – К. : НІСД, 2007. – С.84.
2. Дмитренко В.М. Напрями вдосконалення механізмів розвитку туризму на регіональному рівні // Держава та регіони. Серія: Державне управління. – 2007. – № 4. – С. 69–74.
3. Стеченко Д.М. Наукові аспекти удосконалення організаційно-економічного механізму регулювання сфери надання рекреаційно-туристичних послуг / Д.М. Стеченко, І.В. Безуглий // Регіональна економіка. – 2013. – № 4 (70). – С. 157–166.
4. Територіальний розвиток та регіональна політика в Україні / НАН України. ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М. І. Долишнього НАН України»; наук. редактор В.С. Кравців. – Львів, 2015. – 204 с. (Серія «Проблеми регіонального розвитку»).
5. Ткачук Л.М., Сайчук В.С. Інноваційно-інвестиційна політика як інструмент модернізації туристсько-рекреаційного комплексу України Географія та туризм. – 2014. – Вип.28. – С.28-36. Режим доступу: http://tourlib.net/statti_ukr/tkachuk.htm
6. Тодосійчук В.Л. Регіональна економіка: Підручник / В.Л. Тодосійчук. – Вінниця: ВДАУ, 2008. – 434 с.

Рецензент д.е.н., професор Матвійчук Л.Ю.